

Мирослава — західнячка. Арсен — зі Східної України. Вони дуже різні, і стосунки їхні складаються непросто, та кохання, що долає всі перепони, поєднало їхні долі. Однак на заваді щастю молодят стало минуле. Бабуся Мирослави Ксеня і досі пам'ятає того енкавеесівця, через якого загинула її подруга Марічка. І ось через стільки років виявляється, що його онук — коханий Мирослави.

Василь усе життя не може пробачити собі того, що зробив «на благо радянської батьківщини». Як і забути, що на його очах розстріляли єдиного друга за любов до «бандерівки».

Закляті вороги та їхні онуки. І кохання, яке не знає часу і кордонів...

www.bookclub.ua

ISBN 978-617-12-6414-4

9 786171 264144

Гіна Фіалко

ДВІ ОБРУЧКИ

Гіна Фіалко

ДВІ ОБРУЧКИ

ДВІ ОБРУЧКИ

Гіна Фіалко

ДВІ ОБРУЧКИ

Роман

ХАРКІВ **2019** **КЛУБ
СІМЕЙНОГО
ДОЗВІЛЛЯ**

УДК 821.161.2
Ф48

Жодну з частин цього видання
не можна копіювати або відтворювати в будь-якій формі
без письмового дозволу видавництва

Дизайнер обкладинки *IvanovITCH*

ISBN 978-617-12-6414-4

- © Фіалко Н. І., 2019
- © Depositphotos.com / Hanna-Nes, Demian, Valiva, обкладинка, 2019
- © Книжковий клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», видання українською мовою, 2019
- © Книжковий клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», художнє оформлення, 2019

Не треба нам ні сліз, ні співчуття,
Бо в нас не смерть, а бій перед очима.
УПА — це наша юність і життя,
УПА — це купина неопалима.

Г. Ткачук

Студентки престижного київського вишу готувалися до першої у цьому навчальному році вечірки, присвяченої першокурсникам. Програму вечора щороку готували студенти-випускники. Кожен факультет до цього свята мав презентувати свій номер, який би відображав обрану професію і запам'ятався не тільки новачкам, а й самим випускникам.

Кімната в гуртожитку нагадувала вулик, в який забрався непроханий гість. Одні заходили до кімнати тихо й непомітно виходили, інші ж залітали вихором — і все вертілося навколо них. Кулею влетіла й Надя Панчук. Округле біле обличчя дівчини, в центрі якого, здавалося, випадково — такий він був маленький, задерикуватий, — барабилькою ліпився ніс, було особливо збуджене. Заклопотаним поглядом дівчина обвела всіх присутніх і підійшла до Слави Козак, що тулилася біля свого ліжка на маленькому стільчику, який невідомо звідки тут узявся.

— Славцю, ти вже свою блакитну сукню віддала комусь? Якщо ні, то дозволь мені в ній цього вечора покрасуватися. Вона мені дуже пасує, та й Русликові моему я в ній подобаюся... — опустила додолу облесливі, як у лисички, очі й присіла на ліжко біля Слави.

— Ти запізнилася, бо ту сукню сьогодні одягаю я! — втрутилася у розмову Галина, Славчина подруга.

Вона знала, що Слава не любить позичати свої речі, але нікому не відмовляє. Характер такий. От не може відмовити — і все, а деякі хитрі дівчата цим користуються. Ніби не розуміють, що після них речі треба прати або ретельно чистити, щоб одягти на своє тіло.

— Не хвилюйтеся, дівчата, бо в мене її нема. Вдома залишила. Та й вона вже така знищена, що я сама не хочу її одягати, — не приховувала роздратування Мирослава.

Це гарне ім'я дав дівчині батько. Як була маленькою, мама з бабунею називали її Миросею, а серед столичного студентства таке ім'я зустрічалося рідко, тому його уніфікували у вимові й кликали дівчину просто Славою. Лише викладачі, коли робили перекличку, вимовляли протяжно: Ми-ро-сла-ва, як щось старовинне і далеке, пов'язане мало не з Ярославом Мудрим. У Західній Україні дівчат часто називали такими старовинними іменами, зовсім не пов'язуючи їх із київськими князями.

Згадану щойно сукню минулого року подарувала Славі мама. Вона пам'ятала своє несите дівування і доньці хотіла дати те, чого не мала сама. Зустріч нового 2005 року група запланувала в барі неподалік від гуртожитку. Слава одягла свою нову сукню і викликала заздрість у багатьох дівчат, особливо приїжджих із села, бо їхні батьки не спроможні були витратити гроші на дорогі забаганки своїх доньок. Славіна ж мама вже кілька років працювала в Італії, а недодану дочці любов намагалася компенсувати дорогими речами. Дівчина, не привчена до розкоші в дитинстві, тепер хоч і мала все необхідне, але до своїх речей ставилася дуже бережливо. Вона знала, що за кордоном гроші мамі дістаються нелегко, тому не вчашала до барів, як це робили інші дівчата, одягнені набагато скромніше. Слава ніколи не брала грошей у борг, хоч їй ніхто і не відмовив би. Бабуня вчила витратити тільки ті кошти, на які можеш розраховувати напевне.

Чому увагу подруг було прикуто саме до блакитної сукні? Та тому, що одягнувши її вперше, Мирослава знайшла щастя, якого прагне кожна дівчина. Смішно, але студентки, навіть уже закінчуючи виш за різноманітними спеціальностями, продовжували вірити в подібні прикмети й повір'я. Однокурсниці, котрі мешкали в гуртожитку, позичали у Слави ту сукню, бо надіялися також познайомитися з гарними хлопцями (поталанило ж свого часу власниці щасливого вбрання).

...Того новорічного вечора невеличке приміщення бару якраз умістило одну групу студентів. У ній переважали дівчата, тому на вечір не кожній пощастило прийти у супроводі представника сильної статі. Самотні дівчата сиділи окремим гуртом, веселилися і не минали увагою жодного з хлопців, які випадково потрапляли того вечора до обраного бару. Крутячи на столі пляшку, вони кидали жереб: на кого вона вказувала, та дівчина йшла до барної стійки, де зупинився хлопець, і запрошувала його до свого гурту. Колись танцювали тільки парами, й самотні дівчата приречені були спостерігати за танцями інших. Тепер танцюють усі в одному колі, з кавалерами і без — аби лиш вистачало здоров'я.

Над ранок, коли всі вже були стомлені й усе частіше позирали на вихід, наміряючись тихцем залишити розпашлий гурт, біля бармена, ніби з-під землі, з'явилася група молодиків. Візитери були напідпитку й, мабуть, шукали пригод. Оглянули гостей і побачили, що серед них багато самотніх дівчат. Поблизу стійки танцювала Слава з дівчатами. Один із новоприбулих прискіпливо зміряв її поглядом, і вона йому явно сподобалася, бо з очей він її вже не спускав. Струнка, з гарними довгими ногами, як то кажуть, від вух, дівчина не звертала уваги на хтиві погляди чоловіків. Коли танець закінчився, Слава поправила зачіску

і повернулася на своє місце. Подруги вирішили замовити по філіжанці кави й завершувати доволі нудне, правду кажучи, святкування Нового року. Так довго готувалися до нього й чекали дива, але нічого особливого не сталося. І так завжди: свято створити мусиш собі сам. Слава також мала надію на зміни в особистому житті. На свято Андрія в гуртожитку дівчата ворожили на хлопців, і їй випало, що вона цього року має вийти заміж. Постійного хлопця не мала, тому лише посміхнулася, прочитавши «льос», який витягла. Сміху й веселощів того вечора було багато...

Високий чорнявий молодик у модному «прикиді» застебнув гудзики піджака, поправив долонею волосся, підморгнув товаришам і рушив до столу, де дівчата доїдали салати й смакували щойно принесеною кавою.

— Можна запросити до танцю вашу подругу в блакитній сукні? — галантно вклонився хлопець компанії за столом.

— Якщо вже ви так гарно просите, то ми відпустимо Славу танцювати, — сміючись сказала Оксана, випихаючи подругу з-за столу.

Дівчина зашарілася: чому це саме на неї звернув увагу парубок, адже біля неї сиділи й привабливіші дівчата? Відмовлятися від танцю вже не могла, бо всі дружно підморгували і підштовхували її до молодика.

Додому одnogрупниці поверталися вже без неї. Незнайомець до кінця забави дівчину від себе не відпустив. Вони танцювали лише удвох, бо всі гості вже потомилися й розходилися по домівках, а музиканти нетерпляче поглядали на годинник, прагнучи швидше завершити святкову програму.

— Вам дуже личить цей колір, — наголосив уже вкотре молодик. — А погляд ваших очей збиває мене з ніг.

— Чому ж ви досі на ногах? — посміхнулася Слава, бо про дію свого незвичного погляду чула не від одного парубка.

— А я в діда свого вдався, він у мене до жіночих зваб- стійкий, — посміхнувся хлопець, міцніше обвиваючи тон- кий стан дівчини.

— Може, для початку скажете, як вас звати, аби відразу про діда не запитувати? — іронічно запитала Слава і тро- хи вивільнилася з обіймів.

— А хіба ви не знаєте? Мене тут знають усі, а звать Арсеном. Коли кому що треба, то йдуть до мене, бо я ніко- му не відмовляю, — зухвало відповів молодик («Мабуть, вважає себе надзвичайно відомим і популярним у кільका- мільйонному місті»).

— Вперше чую. Та й ви імені Мирослава, напевно, не чули?

— Це, мабуть, якесь західняцьке, бо в нас і справді таких нема. Але гарне ім'я. Заразом Мир і Слава. Що кому до вподоби. Але люди частіше вибирають Славу, бо її більше прагнуть. А вас як переважно величають?

— Мама і бабуся — Миросею, а в гуртожитку всі кли- чуть Славою, — відповіла дівчина, зауваживши, що по- други при виході з зали дружно й жартівливо-насмішли- во махають їй руками.

Слава у відповідь тільки посміхнулася і бігти за ними слідом не поспішала. Музиканти тим часом уже геть по- томилися й увімкнули фонограму зі спокійною мелодією. Так промайнуло ще кільканадцять хвилин, аж поки адмі- ністратор не оголосив про закінчення вечірки, яка плавно перейшла в ранок історичного року.

Погода цієї пори була примхливою. Сніг, що випав на початку грудня, перед Миколаєм, потішив око день-два й надовго поступився місцем осені, яка пропустила зиму лише на крок уперед, а потім іще не раз намагалася по- вернутися. І от, нарешті, остаточного здалася. Звечора вийшли з гуртожитку в модельних черевичках, а вранці

вже й валянки не завадили б. За ніч у місто прийшла зима. Вулиця гомоніла святково одягненими людьми, які полишали теплі приміщення розважальних закладів, але продовжували святкувати.

— Може, до ялинки підемо? Чогось не хочеться до гуртожитку, — запропонував Арсен.

— Я б із задоволенням, але дорога дуже слизька, і мені важко триматися на ногах, — зізналася Слава. Щось її вабило до цього самовпевненого хлопця, і вона не хотіла, щоб їхнє знайомство перервалося назавжди.

— Я тебе підтримаю! — парубок міцно обхопив її за стан.

— Ми вже на ти? — здивувалася дівчина, хоч і не була певна, що такий хлопець буде довго дотримуватися всіх правил етикету.

— Вибачте, пані! Так у вас, здається, кажуть?

— Правильно. Хіба важко вимовити ввічливе слово? У нас до всіх жінок так звертаються і не вважають це чимось особливим, — різко відповіла дівчина, бо вловила у словах Арсена ніби насмішку.

— Я не мав наміру, Славочко, вас образити, бо ще не отримав згоди на похід до ялинки, — посміхнувся хлопець, неприховано глузуючи з неї.

— Якщо ваша ласка, — попросила дівчина твердо, — проведіть мене до гуртожитку. Мені холодно в ноги, та й нагулялася я вже доста на сьогодні.

Вони обоє були змучені, кожному хотілося якнайшвидше притулитися до подушки, тому добра розмова не виходила. Дівчата вже, мабуть, другий сон бачать, а вона сперечається на вулиці з хлопцем, якого вперше і, може, востаннє бачить. Арсен теж не став наполягати на прогулянці до ялинки. Мовчки взяв дівчину під руку, і вони повернули до гуртожитку.

Вулицею снували перехожі: й ті, що після забави поверталися до своїх домівок, і ті, хто поспішав до праці у святковий день. Представники таких «святозалежних» професій, мабуть, найменше чекають свят.

— Славо, ви спати довго любите? — раптом запитав Арсен.

— Чому це вас так цікавить? — посміхнулася дівчина. — Маємо кілька вільних днів перед сесією, можна й відіспатися.

— О четвертій я чекатиму вас біля гуртожитку. Згода? Тільки тепліше одягайтеся, щоб знову не казали, що вам холод дошкуляє.

Слава і не подумала відмовлятися, бо хотіла продовжити знайомство з цим самовпевненим хлопцем. Щось у його характері було таке, що рідко зустрічалося в інших. Поведінка хоч і зухвала, але не відразлива, як це часто буває.

Після того вечора в кімнаті часто згадували Славіну блакитну сукню, яку дівчата вважали щасливою. Підтвердженням було те, що котра б із дівчат не вбрала її, того ж таки вечора в неї неодмінно відбувалося цікаве знайомство. Слава вже не одягала її, бо після кожної позички сукня втрачала «товарний вигляд», а перед самими літніми канікулами Марійка Величко необережно притулилася до чиеїсь цигарки найпомітнішим місцем і зіпсувала її. Принесла акуратно складеною в поліетиленовому пакеті й нічого про дірку не сказала. Чи сама не побачила, чи сподівалася, що дірку не відразу помітять і їй не доведеться виправдовуватись. Слава побачила ваду вже вдома, коли зібралася привести сукню до ладу. Висувати претензії було вже нікому. Тому й вона тихенько, аби не помітила бабуня, заховала її до старої валізи і дала собі слово не позичати в майбутньому жодної речі з власного гардеробу...

Із миттєвих спогадів Славу вивела однокурсниця, що досі залишалася в кімнаті.

— Може, щось інше маєш класне? — почула над головою Надин голос.

— На позички в мене речей нема! — різко відповіла Слава і підвелася зі стільця.

— Тебе яка муха вкусила? Всі на себе одягнеш? — не хотіла Надя зрозуміти того, що їй відмовлено і вона тепер мусить задовольнитися тим, що має у своєму гардеробі.

Своє вбрання не завжди гірше за чуже, але людина ніяк не хоче позбутися звички ходити на позички. Надя надула свої пишні губки, різко розвернулася на одній нозі й вилетіла з кімнати так само швидко, як і влетіла. Дівчата мовчки Perezирнулися і подивилися на Славу. За чотири роки вона вперше відступила від своїх правил.

— А ти чому не збираєшся на вечірку? Чи, може, і тобі якої сукні бракує? То ми раді допомогти, — підійшла Галина до Слави. — Фізія якась кисла... Не хочеш сказати причину поганого настрою?

— Я не йду з вами. У мене багато справ, та й до гульок душа не лежить, — призналася дівчина.

— Ви так і не помирилися з Арсеном після весняної сварки? — запитала Галина.

Вона була в курсі сердечних справ подруги і знала, як та переживала в останні дні перед канікулами.

— Я його від весни бачила лише раз, і то здаля. А якби й зустрілася, то зробила б вигляд, ніби він мене зовсім не цікавить.

— А тепер мучишся? Я ж бачу, як ти за ним сохнеш, то ходи на вечірку і там його зустрінеш, — порадила Галина, щоб хоч трохи втішити подругу.

Вони обидві знали, що у хлопця завжди водилися гроші, тож перевагу він віддавав ресторанам і барам, а не

студентським вечіркам, де проводила свій вільний час малозабезпечена молодь. Майже кожна дівчина мріяла про такого кавалера, який не рахує в кишені копійки і пропонує відвідати якийсь солідний розважальний заклад. Модно зараз вихвалитися, що у тому чи іншому ресторані або клубі вже була, мовляв, один раз, а в тому двічі...

— Ви йдіть, дівчата, я й справді сьогодні не в формі. Голова болить, тож якраз буде нагода спокійно відпочити від гармидеру, — відмовилася остаточно Слава.

Подруги ретельно підфарбувалися, покрутилися перед дзеркалом, милуючись кожна собою, і побажали Славі гарного сну. Дівчина зачинила двері на ключ, намочила ганчірку і протерла підлогу, бо так натоптали й насмітили в кімнаті, що бридко було ступати. Потім узяла книжку, яку не встигла дочитати у поїзді, й залізла під ковдру. В гуртожитку не палили — і через шпари у вікнах пробирався неприємний холод.

Перед очима швидко пробігали сторінки роману, в якому герої знайшли свою долю, кохання перемогло, а зло, як завжди, було покаране. Перегорнула останню сторінку, поклала книжку на тумбочку і стала гортати сторінки свого життя, зовсім не такого, як у книжках. У кожної людини воно своє, і з кожного можна писати роман.

...Після новорічної зустрічі Арсен зі Славою часто зустрічалися, і обоє відчували, що їх вабить одне до одного чимраз більше. Вони могли годинами розмовляти ні про що і не набридали одне одному. Дівчина рідко приймала запрошення навідатися до бару чи ресторану, натомість пропонувала ознайомитися з якимось музеєм або відвідати виставку. На відміну від інших дівчат, Слава не палила і не надто жалувала спиртне, навіть на забавах. Спочатку Арсен гадав, що вона не від світу цього, — надто вже відрізняється від інших дівчат, але саме це його найбільше

й вабило до неї. Хотів переконатися, чи вона й справді не така, як інші, чи це враження оманливе. Слава не була красунею, мала звичайну на перший погляд зовнішність. Широкі брови, подаровані батьками, дівчина навіть не пробувала вискубувати, як це робили, стадно слідуючи моді, її подруги. Рівний витончений ніс і озерця карих очей надавали їй обличчю шляхетності. Що найбільше вражало людей, які з нею спілкувалися, — це погляд: пронизливий, сміливий, від якого не можна було заховатися і, дивлячись в очі, обманювати. Арсен ішов до Слави, ніби до сповіді, хоч вона ніколи не випитувала подробиць його життя. Вона поводитись вільно, але не дозволяла переходити межі. Арсен дивувався сам собі, що ще ні разу не спробував затягти її до ліжка. Не тому що вона йому не подобалася, а тому що перед нею треба бути чесним і відвертим. Хлопець ще не був упевнений, що хотів би пов'язати свою долю саме з нею, тому й не квапив події, після яких, може, замучила б совість. Дівчат до ліжка є багато, а для життя знайти важко. Чимало знайшлось би готових на будь-що, аби лише розважитись «на дурничку». Та для життя хотів такої, за яку не треба було б боятися, що її переманить інший, з тугішим гаманцем.

Арсен не поспішав розповідати Славі ні про свою родину, ні про те, звідки у нього беруться гроші для безбідного — принаймні як для студента — життя, аж поки не настало 9 Травня.

Цей день знають усі громадяни, але святкують уже не всі. Молодь відсторонилася від нього, хіба що рада зайвому вихідному дню, який можна гарно провести на природі. Та для старшого покоління це особливий день, час спогадів і зустрічей із друзями, ветеранами Великої Вітчизняної війни. Щороку живих свідків тієї трагедії стає менше, і донести правду до людей стає все важче.

Подруги з кімнати, скориставшись довгими вихідними, роз'їхалися по домівках, бо вони мешкали недалечко від Києва, а Слава залишилася сама. Зранку зателефонувала бабуні до Тернополя, хотіла привітати зі святом, але та сухо відповіла: «Це не моє свято. Піди на Хрещатик і підтримай наших, якщо можеш...» Слава знала, що її бабуня під час війни була медсестрою і зв'язковою УПА, потім була засуджена радянською владою на десять років воркутинських таборів. Удома про це згадували дуже рідко, і то пошепки, щоб ніхто не чув. Біографію дідуся й бабусі дівчина приховувала у школі й перед друзями. Тут, у Києві, її тим більше ніхто не зрозумів би, тому вона ніколи не розповідала про свою родину.

Слава швиденько зібралася й вийшла з гуртожитку. Тролейбус довів пасажирів тільки до площі Перемоги, і водій повідомив, що далі дорога перегороджена, бо проходять святкові мітинги різних угруповань. Колись на Хрещатику проводилися військові паради, тепер святкували набагато скромніше. Яка партія хотіла нагадати про себе, та й виводила людей на Майдан. Президент випивав з ветеранами сто грамів фронткових, заїдав солдатською кашею, яку куштував, мабуть, лише на день Перемоги. Цього дня зверхник, як завжди, запізнювався, і все відбувалося не за підготовленим сценарієм. Першою Слава побачила групу людей із червоними комуністичними прапорами і транспарантами в руках. Червонопрапорні скандували: «Не пустимо на Хрещатик воїнів УПА — зрадників українського народу!» Славі стало боляче за вояків повстанської армії, бо якщо в них такі погляди на життя, як у її бабусі, то зрадниками вони не можуть бути. Вдивлялася в колону й не бачила у ній молоді. За що люди на Хрещатику так не люблять воїнів УПА? Чим ці старенькі вояки завинили перед ними? Не про кишеню ж власну дбали чи про владу — держави української прагнули.

Нарешті дівчина побачила групу людей в одностроях армії УПА, і серце кров'ю залилося. Старенькі німечні чоловіки приїхали з далекої Галичини й Волині, аби ще раз продемонструвати перед усією Україною своє право бути визнаними захисниками Української держави нарівні з ветеранами усіх воєн. Не так уже й багато за те, що пережили... Та політичний шабаш триває — і йому байдуже до людських долі.

Тим часом сонце невмолимо піднімалося вгору і не по-весняному припікало. Свічки на каштанах дружно розгорнули свої пелюстки і ніби приготувалися до параду. Вже вкотре вони ставали очевидцями мирних демонстрацій, а свідками тих буремних літ є тільки ці сиві німечні ветерани та сторінки неправдиво висвітленої історії. Останніми роками каштани бачать різні збіговиська людей, яким набридло мирне життя. Якщо не маємо сили на війну з іншими народами, то давайте зведемо лобами хоч своїх, нехай повиривають трохи волосся з чубів одне в одного, а провокатори стануть збоку і подивляться, хто кого переможе: землероби з Заходу чи промисловики зі Сходу. Посіяти між людьми розбрат легко — щоб потім оголосити себе миротворцем і припасти до корита, бо де двоє б'ються, там виграє третій.

Слава вже шкодувала, що не домовилася зустрітися з Арсеном задалегідь. Можна було прогулятися по Володимирській гірці, помилуватися квітами, висадженими на клумби дбайливими руками квітників. Ще хотіла дівчина подивитися, чи розцвів бузок, бо він навівав теплі спогади про домівку. Під балконом їхньої квартири в Тернополі ріс великий кущ бузку. Бабуня все кликала: «Славочко, йди подихай ароматом бозу, такого ніде нема, як у нас!» Чому їй здавалося, що наш особливий, адже подібні кущі можна було побачити біля багатьох будинків? У бабусі

Ксені завжди на тумбочці стояв одеколон із запахом бузку, і вона натирала ним коліна, казала, що дуже помічний.

Слава вже кілька разів набирала номер мобільного телефону Арсена, але апарат сухим голосом повідомляв, що абонент знаходиться поза зоною досяжності. І де це можна бути в такий день, коли свято і надворі чудова погода? «Мабуть, відсипається і відімкнув, аби його не турбували», — подумала Слава і повернула в бік Володимирської гірки. Широкою обсадженою кущами бузку доріжкою прогулювалися пари, на лавах з газетами в руках дрімали пенсіонери, бабусі вигулювали пустотливих онуків... Одній прогулюватися по людному парку було якось ніяково, і Слава повернула до тролейбусної зупинки.

Минув день, а Арсен так і не з'явився. Мобільник уперто не відзивався. Чого тільки не передумала дівчина! Різні здогади лізли в голову: може, потрапив у якусь аварію, а вона нічого не знає і нічим не може допомогти; гірше, якщо вчинив бійку і сидить у міліції...

Щоб швидше плинув час, Слава заходилася мити вікна у кімнаті. З осені їх не торкалася жіноча рука, і через них будинки виглядали, ніби з туману. Комендант гуртожитку вже кілька разів нагадував, але дівчата з різних причин відкладали цю брудну роботу на невизначений день. То перед святами не хотіли манікюр псувати, то вихідний був холодний, то ще якісь відмовки... Хто не хоче працювати, той завжди знайде причину, щоб від праці ухилитися.

Вже й вікна засяяли прозорими шибками, і підлога висохла, а час ніби зупинився. Раптом постукали у двері. Слава зірвалася з місця і кинулася відчиняти. На порозі стояв розхристаний Арсен. Лице з правого боку було заліплене пластирем, а на чолі виднілася замазана зеленкою продовгувата подряпина.

— Господи, що це з тобою? Ти куди вляпався?! — зойкнула дівчина, пропускаючи хлопця до кімнати. Вона підвела його до вікна і стала роздивлятися рідне обличчя, миле їй навіть із синцями. — Хто ж це посмів тебе так розмалювати? Арсенку, не примушуй мене далі страждати! Що трапилося? Давай я тебе кавою почастую, а ти мені все розкажи, — посміхнулася дівчина, обнімаючи коханого.

Хлопець ніколи не хизувався перед дівчиною, у який спосіб він заробляє на життя. Якби Слава вчилася з ним в одній групі, то давно здогадалася б. Уже протягом двох років у виші існувала група студентів з різних факультетів, які наймалися мітингувати за ту чи іншу партію. У групі були організатори і посередники, які могли за кілька годин зібрати студентів на мітинг. Спочатку затуляли обличчя невеличкими хустками, а тепер уже навіть цього не роблять. У цій ситуації тільки одне сприймалося серйозно: вчасно отримати обіцяну винагороду. Хлопці ніколи не переймалися суттю і доцільністю тих заходів, бо вважали, що організатори не з бідних, мають гроші. Тож нехай трохи поділяться своїми статками з народом. Викладачі також були зацікавлені в таких заходах, бо ніколи не дорікали студентам за пропуски. І навіть заохочували до цього. У таких викладачів студент отримував мінімум знань, але щедро розраховувався «зеленими» під час здачі заліків. Ніхто ніби не скривджений, але яку людину і якого спеціаліста формував вищий навчальний заклад — цим ніхто не переймався. Отримані випускниками дипломи все частіше пролежували в шухлядах, бо працювати за фахом з недоотриманими знаннями вдавалося лише одиницям. Студенти продовжували жити у віртуальному світі, дедалі більше віддаляючись від реального життя. Про їхній добробут дбали батьки, а вищі навчальні заклади не давали ні путівки в життя, ні міцних знань, не формували

правильного державницького світогляду в молодих людей. Кожен викладач вишу мав свій погляд на події, що відбувалися в країні, але не поспішав відверто про нього заявляти. На Заході прищеплювали любов до України, а на Сході не сприймали всього українського. У Центрі ж усе це змішувалося, і багато молодих людей на розбіжностях у політиці заробляли на хліб, мотивуючи це тим, що гроші не пахнуть. А чи справді гроші не мають запаху — це вони відчують згодом, коли почнуть самі заробляти.

— Ти така правильна, тож не знаю, чи зрозумієш мене... — ніяково почав Арсен.

— Якщо не довіряєш, то можеш не говорити. Але як ми маємо в такому випадку думати про спільне майбутнє? Чи ти мене не вважаєш за свою подругу? — вдала ображену Слава і подивилася хлопцеві прямо у вічі.

Знаючи магічну дію свого погляду, дівчина намагалася викликати Арсена на відвертість.

— Не дивися на мене так пронизливо, бо збрехати не можу, а сказати правду не хочу. Поки що... — попросився хлопець і пригорнув дівчину до грудей. — Це сталося через тих дохлих «бандьор», що сьогодні намагалися пройти Хрещатиком. Один із них так врізав мені палицею, що я не встиг і отямитись, як виникла бійка. Мене побили, ще й до міліції доправили. Добре, що наші ватажки заступилися...

Слава вивільнилася з обіймів, і брови її враз насупилися. Ніколи б не подумала, що такий, як тепер кажуть, «просунутий» молодик міг затіяти бійку з мітингуячими пенсіонерами. Лагідність враз зникла з обличчя, і вона готова була до словесних баталій.

— А чого це тебе понесло воювати зі старими? Вони вийшли, щоб відстояти право називатися патріотами своєї землі, а не зрадниками, як вважають комуністи. А ти що там захищав?! — випалила Слава.

— Вот дурак! Нашел кому пожаловаться... — перейшов на російську Арсен.

Він тільки зі Славою спілкувався українською, бо вона того хотіла. У коридорах і аудиторіях вишу державну мову почувеш нечасто.

— Я й забув, що ти з тих місць. Може, ще й бандерівка...

— Вона. Кулетет під ліжком тримаю. Ти хіба не бачив? І що ти знаєш про них? Тільки те, що тобі колись у школі втовкмачили? — розпалювалася Слава, бо цього разу він зачепив її за живе.

— Я нічого про них не знаю і знати не хочу! Вороги вони і є вороги, — вдав байдужого Арсен.

— Тоді нам з тобою не по дорозі. У нас різні погляди на життя, тому, будь добрий, залиш кімнату і ніколи більше не приходь до мене, — різко промовила Слава і відчинила перед хлопцем двері.

— Ти що, з глузду з'їхала? Через якихось пройдисвітів ти нашу дружбу ставиш під удар?! — пінився Арсен, не розуміючи, чому вона так болісно сприймає події на Хрещатику.

— Це ти пройдисвіт, бо не маєш власних переконань і за гроші продаси будь-кого. Таких людей бандерівці карали у першу чергу, і за це їх населення не засуджувало. Звільни кімнату, бо покличу чергового! — наполягла дівчина.

— Ти думаєш, бігатиму за тобою? Помиляєшся. Мені вже набридло дивитися, як ти корчиш із себе незайману! Та в мене завтра буде десять таких, як ти! — сипав образами Арсен вже на порозі, вибігаючи з кімнати.

«Побігає ще за мною!» — переконував себе парубок, бо йому й справді варто було котрусь лиш пальцем поманити, як вона відразу погоджувалася йти з ним, не виставляючи жодних умов. Таких дівчат було багато, але не всі. Саме та,

менша частина дівчат найбільше й цікавить хлопців, коли вони хочуть створити нормальні й довготривалі стосунки. Деякі дівчата хочуть спочатку перепробувати все, нагулятися, а вже тоді поводитися чемно, щоб їх вибрали для серйозних стосунків. Але таке буває тільки в казках, бо всі наші вчинки ходять за нами слідом усе життя. Багатьом хлопцям подобаються такі дівчата, до яких не треба довго залицятися, носити квіти, але вони після близькості так само швидко набридають. В Арсена було їх уже безліч, а така, як Слава, вперше. Вона кожної зустрічі видавалася йому іншою, не розкривалася відразу, і було цікаво пізнавати її. Але сьогодні вона його просто спантеличила.

Слава зачинила двері на ключ і залилася слізьми. Ніяк не могла зрозуміти Арсена і йому подібних, що йдуть мітингувати не за ідею, а за гроші. Бідна наша Україна, перевівся козацький рід, який життя свого не шкодував, відвоюючи волю для себе і своїх близьких. Хіба можуть люди з такими різними поглядами планувати спільне майбутнє? «Треба викинути з голови цього пройдисвіта, зовсім забути про нього. Правду бабуня казала, що з милим має бути добре не тільки в ліжку...» — вирішила дівчина і втерла сльози.

Після того нещасливого дня Арсен виїхав на практику до свого Краматорська, і зв'язок між ними перервався. Студент здобував професію інженера-машинобудівника, бо в його місті був великий завод, і він мав усі шанси влаштуватися туди на роботу. В наші дні диплом — не проблема, а от щоб улаштуватися на добру роботу, треба мати добрі зв'язки.

На літні канікули Мирослава поїхала вожатою у дитячий табір відпочинку, бо це їй як майбутньому педагогу зараховувалося за практику. Дні минали швидко і весело, діти не давали нудьгувати. Робота вимагала винахідливості,

бо щоб теперішнє молоде покоління чимось здивувати, треба добре постаратися. Короткими літніми вечорами, залишаючись у кімнаті на самоті, думками линула до Арсена. Як він проводить канікули, чи думає про неї? Боялася зізнатися навіть собі, що давно вже кохає його і викинути з голови мрії про нього ніяк не вдається. Слава вже каялася, що виставила його з кімнати, і нарікала на свій запальний нестримний характер. Навіщо вона так ревно відстоювала тих вояків УПА? Може, й правий Арсен, коли каже, що його не цікавить минуле. Але враз спадала на думку бабуся зі своїми спогадами про важкі повоєнні часи. От хіба вона може забути все, що відбувалося з її поколінням? Ми можемо й не співчувати їм, але цікавитися тими подіями зобов'язані. Це значний шмат нашої історії, і про нього треба знати правду. Отак Слава одного вечора засуджувала Арсена, а наступного намагалася знайти для нього виправдання. Вдень віддавала всю себе дітям, а вечорами мріяла про зустріч із ним. Закінчення канікул чекала як ніколи. Не хотіла вірити, що перше в їхніх стосунках непорозуміння може покласти всьому край.

У Тернополі Слава провела з бабусяю останній тиждень канікул і поспішила до Києва. Перших два тижні навчання збігли, мов один день. Слава поділилася своєю гризотою з Галиною, з якою вони дружили вже більше двох років. Дівчата завжди довіряли одна одній свої таємниці. Подруга намагалася допомогти Славі прискорити зустріч із хлопцем, аби вона не страждала. Прогулювалися біля гуртожитків, побували в барі, до якого вони з Арсеном колись часто заходили на каву, але його там давно не бачили. Дівчина боролася зі своїми почуттями, але зробити якісь конкретні кроки ніяк не наважувалася — гонор не дозволяв. Відразу спливали образливі слова, які він кинув їй на прощання, — і це стримувало.

Минув іще тиждень, і Слава вирішила зателефонувати Арсену — просто як колишньому другу. При зустрічі, якщо вона відбудеться, спробувати переконати, що він неправий, а вчинок його — ганебний. Але в яку пору дня не телефонувала — абонент був поза зоною досяжності. Часто ходила вулицями в надії побачити у натовпі дороге обличчя, але їй не щастило. Не надіялася його зустріти й на сьогоднішній вечірці, де переважатимуть першокурсники. Студент, у якого вже не за горами випуск, вважав себе стріляним горобцем і на жовторотиків дивився поблажливо і трохи зверхньо. Такі вечірки він не відвідував у принципі.

Високий, спортивної статури Арсен не вважався красенем, але його незалежна поведінка давала дівчатам привід сприймати його як надійного партнера. Широкі, мов пшеничні колоски, брови сходилися на переніссі й склали суцільний жовтий покіс, який зачепився за прямий ніс і нависав над двома озерцями з довгими віями. Як не дивно, але вії були набагато темніші від брів і чітко обрамлювали сірі з зеленкуватими прожилками очі. На вольовому обличчі рідко коли з'являлася посмішка. Настрій його легко було розпізнати з погляду. Слава ніяк не могла визначити колір його очей і часто кепкувала з нього:

— В тебе, Арсенку, очі якісь ніби котячі.

— Яка ж ти спостережлива! Я коли притулюся до тебе, то відразу стаю безрезневим котом, але ти ніби не помічаєш того, — відповідав хлопець, натякаючи на інтимну близькість.

Хвалився, що інші дівчата вже у другий чи третій вечір погоджувалися йти за ним у вогонь і воду, а Славка тримає його на короткому повідку, ніби песика. Лякав, що йому це скоро набридне і він залишить її. Вечір після подібних розмов можна було вважати зіпсованим, бо дівчина пускалася у розумування, які зводилися до того, що інтимне життя

можливе тільки тоді, як вони будуть упевнені у своїх почуттях. Арсен хмурих свої пшеничні брови, гнівався і передчасно йшов додому, залишаючи дівчину серйозно подумати про їхні стосунки. Кілька днів не телефонував, потім несподівано приходив, ніби непорозуміння між ними й не було. Після кількох подібних сцен перестав домагатися дівчини, аби не псувати стосунків, які потім важко було налагоджувати. Біля Слави він почувався впевненішим і спокійним, бо не виникало бажання кудись бігти і шукати пригод.

Розлука стала першим випробуванням для стосунків. Кожен мав досить часу, щоб замислитися над їхніми взаєминами і перевірити, справжні його почуття чи ні. Коли Слава десь читала, що кохання — це страждання. Так, вона готова страждати, чекаючи коханого з далеких доріг, навіть із битв, виходжувати його, зраненого... Але ж не з битви з німечними старими.

Вдень Слава займалася справами й не мала часу заглиблюватися у спогади, а от коли приходила ніч, Арсен не відпускав її. Пригадувала кожну зустріч і переконувалася, що без нього їй буде тяжко жити. Вона вже не зважала на його задержуватий характер, і якби не було того 9 Травня, вона змінила б свою поведінку і не стала би прискіпуватися до кожної дрібниці. Вже згодна була скоритися його волі, бо переконалася, що кохає.

2

Через кілька днів після свята Перемоги Арсен мав виїхати до Краматорська, але не встиг повідомити про це Славу. Не чекаючи, поки минуться вихідні, зібрав речі й попрямував до залізничного вокзалу. Тікав від дівчини, з якою посварився, і від друзів, які в понеділок сміялись би з нього

через синець під оком. Однокурсники знали, яким способом він заробляє гроші, але що йому ще й палицею «доплатили» — цього він не хотів показувати. У поїзді заліз на верхню полицю й не спускався з неї, поки не виспався.

Раніше, коли повертався до рідного міста, відчував у серці солодкий щем, та цього разу отруйна гадюка настільки глибоко туди заповзла, що його ніщо не тишило. Аби не гаяти часу, відразу по приїзді звернувся у відділ кадрів заводу, на якому мав проходити практику. Великої тяги до інженерної справи в Арсена не було. Креслення у вищі йому завжди робили хлопці, бо в нього не вистачало терпіння сидіти ночами і морочитися з розрахунками. Арсен мав можливість заробити гроші легшим способом і щедро платив хлопцям за виконані курсові роботи. Та в його рідному місті вулиці не знали політичних баталій, і заробити можна було тільки власною працею. А що він не збирався сидіти все літо без діла, то попросився, аби його на кілька місяців узяли на завод.

— Ви, юначе, спочатку познайомтеся з виробництвом, потім ми вам призначимо керівника практики, і вже з ним ви зможете домовитися про роботу, за яку платять гроші. У нас трохи затримка із зарплатою і вільних вакансій обмаль. На штамповку підете в цех? — запитала жінка поважного віку і через окуляри подивилася на Арсена.

— Спочатку вчиню так, як ви радите, і пораджуся з керівником практики, — знітився хлопець, бо до станка ставати і гадки не мав.

Колись його дідусь, ветеран заводу, спеціально приводив сюди онука на екскурсію, щоб той добре навчався у школі, бо робота інженера вимагала ґрунтовних знань із фізики та математики. Старий був настільки залюблений у завод, на якому минуло все його життя, що іншої професії для онука не бажав.

Знайомство з виробництвом Арсен розпочав із цехів. Відразу помандрував великою територією до складального цеху, в якому працював його дідусь. Колись ця велика територія була заставлена різними машинами, які чекали на вправного господаря, що вивів би їх у поле, а тепер тільки вітер ганяв з кута в куток різний непотріб. У цеху було тихо, ніби це не виробництво, а занедбаний склад. Лише в глибині працювало кілька машин, і біля них метушилися люди з інструментами. Враження гнітюче. Надія заробити на цьому підприємстві грошеньт відразу розвіялася. Хлопець був хоч і не дуже практичний, але зміг оцінити становище, в якому опинився завод. Колишню велич його працівники бачать лише уві сні. Куди поділася армія робітників, які колись тут працювали? І коли тут був востаннє його дідусь, і чи бачив він, до чого довели його завод?

Інженер технічного відділу щиро здивувався, коли довідався, що ще не перевелися люди, які хочуть стати інженерами. Тепер усі йдуть у бізнес і торгівлю, а в завод із довгим циклом виробництва гроші вкладати ніхто не поспішає. У великих кабінетах, в яких колись інженери товклися мало не один на одному, тепер сиділо лише кілька чоловік. Залишилися, мабуть, або найвідданіші, або настільки непутящі, що не змогли реалізуватися в іншій сфері.

— Якщо хочеш здобути гарну професію, — раптом запропонував керівник, — я тебе учнем до найкращого токаря або фрезерувальника направлю, можу і до зварювальника. Такі спеціалісти через пару літ будуть цінуватися на вагу золота, тож і праця їхня буде краще оплачуватись, ніж в інженера. У відділі я не можу тобі роботу запропонувати: нової техніки ми не випускаємо давно, тож і креслярських замовлень нема.

Забриньчав на столі апарат, і керівник забув про Арсена. З цеху телефонували, що бухгалтерія знову не оплатила рахунки за комплектуючі деталі, і люди знову залишаться без роботи.

— Господи, як же мені це набридло! — буркнув заввідділу і потім звернувся до Арсена. — Чого стоїш? Іди додому, подумай добре і приходь завтра. Тоді й вирішимо, що з тобою робити.

В Арсена навіть думки ніколи не виникало, що він колись має начепити на очі захисні окуляри і цілий день стояти біля верстата. Це ж, напевно, тяжко і неprestижно. Керівників у білих сорочках і строкатих краватках бачать усі, а хто бачитиме його, коли станок стоятиме десь у дальньому кутку, куди й повітря не доходить, не те що люди? Відчув, що бракує поруч людини, яка могла б дати добру пораду. Дідусь відстав від життя і не пам'ятає, коли востаннє був на заводі. Скільки ж це треба відстояти за станком, щоб заробити кілька сотень гривень? Он у столиці кілька годин потупцяєш із транспарантом, вигукнеш кілька разів «Ганьба!» — заплатять сотку чи дві новенькими купюрами, тепленькими, мабуть, щойно зі станка. Там тільки назрівають великі політичні події, за літо можна стільки заробити грошей, що токареві й не приснитися...

Прийшов хлопець додому, а дід здивовано вилупив такі самі, як і в онука, очі й мовчить. Чекає, поки той сам почне розповідати, звідки з'явився, як сніг на голову.

— А поїсти у вас є щось? Я ще нічого не зробив, а вже виголоднів, — промовив Арсен, бо не знав, що краще сказати дідові, аби не образити його.

Старий насипав у тарілку супу і поставив перед онуком: — Їж, мама старалася...

— Дед, а ти коли востаннє був на заводі? — запитав хлопець, доїдаючи суп.

— Мабуть, років зо п'ять тому... — старий потер чоло, бо вже й не пригадував, коли його як ветерана запрошували туди.

— Від твого заводу вже нічого не залишилося, і тепер я думаю, що марно вчився стільки років на інженера, — заявив Арсен так упевнено, що в старого аж у жилах похололо. — Я тебе, дурний, завжди слухав, а тепер переконуюсь, що марно. Інженери нині не в пошані, і ніхто їх не потребує.

— Арсенку, а хто ж підніматиме нашу промисловість, коли старі вимруть, а молоді думатимуть так, як ти?

— Це не моя проблема. Мені треба думати, як влаштувати своє життя. Завтра йду на завод, владнаю практику і повертаюся до столиці. Там є робота і друзі... — розмірковував Арсен уголос, хоч серцем відчував безмовний докір старого, змореного важким життям діда, якого не мав чим потішити.

Після обіду Арсен помився й не знав, до чого прикласти руки. Відколи мати пішла від них, вони з дідом училися хазяйнувати удвох. А як це в них виходило, можна тільки здогадуватися. Їжа завжди проста і скромна, бо пенсія в старого не така, щоб можна було шикувати. До порядку дід онука особливо не привчав. Тож тепер Арсен ходив по хаті і щось собі метикував, а потім не витримав:

— Дед! Хочу почути від тебе відповідь на одне питання. Делікатне, правда, але воно мене гризе, а я не маю з ким порадитись.

— Ти ж знаєш, що я готовий говорити з тобою на будь-яку тему, — старий тішився, що онук не поспішає нікуди, бо йому так набридло самотньо сидіти у чотирьох стінах.

— Що тобі відомо про бандерівців? — наважився Арсен і побачив, як напружилася обличчя старого.

— Чому це ти раптом ними зацікавився?

Онук розповів, що познайомився з дівчиною-галичанкою, яка припала йому до душі, але вони розійшлися через різні погляди на боротьбу вояків УПА. Те, що він чує з телевізора і радіоприймача, — один бік медалі, а йому хотілось би знати й інший, що не всім доступний.

— Я колись воював у тих місцях, але тоді проти повстанців велася активна партійна пропаганда. Називали їх ворогами народу і нищили цілі родини. Я не можу тобі всього розповісти, бо це моє сокровенне, але через деякий час мої погляди на ті давні події змінилися. Ми тоді вірили тільки партії і вважали, що помилятися вона не може. Тепер відкрили багато архівів із грифом «Цілком таємно», тож історики можуть дослідити, хто на чийй стороні воював. Я тобі по-простому поясню, щоб легше було зрозуміти. Ми прийшли на їхні землі, роздерибанили все, що вони наживали роками, найбільш заможних та інтелігентних відразу відправили на новобудови Півночі та Сибіру. Тобі б таке сподобалося?

— Я взяв би зброю до рук і захищав би своє, — імпульсивно мовив Арсен.

— То вони ж це й зробили, але сили були дуже нерівними. Нас кинули туди великими групами і дали дозвіл на будь-які дії, щоб якнайшвидше знищити непокірних. Війна вже закінчилася, і рядові бійці прагнули повернутися додому. Колишня влада воювати з мирним населенням добре навчилася ще до початку війни. Одних морила голодом, інших висилала на Соловки. Переможці отримали ордени і пільги до кінця життя, а непокірні — по 10—15 років таборів. Повернутися звідти пощастило далеко не всім. І от ця купка вцілілих людей домагається, щоб їхні права зрівняли з тими, які мають ветерани війни, — докладно пояснював дідусь.

— То хіба ж це важко зробити? — ніяк не міг Арсен зрозуміти проблеми у такому простому питанні.

— Неважно, але ж не всі думають так, як я. Росія не хоче визнавати бандерівців за визволителів своєї землі, бо тоді треба визнати свою помилку і погодитися з думкою західняків, що радянська армія була окупантом і ні за що знищила тьму-тьмушу людей. Комуністи своєї провини ніколи не визнають.

— Та їх же мало залишилося, то хіба варто зважати на думку тієї малочисельної партії? — не вгавав Арсен.

— Серед людей мого покоління чи не в кожному сидить комуніст, навіть якщо він не був членом партії, — настільки активно велася пропаганда за колишньої влади. І поки ще живе хоч один комуніст, добровільно ніхто своєї поразки не визнає. Одна надія на вас, молодих, в яких нема цього плеканого роками фанатизму. Найкраще цю проблему міг би розв'язати президент, але для цього потрібна політична воля, щоб одним указом поставити врешті крапку в обговоренні теми «Україна в Другій світовій війні». Полякам пробачили, власівцям також, а от своїм, українцям — не можемо.

— Дед, поки моє покоління доросте до такої свідомості, щоб визнати воїнів УПА такими, якими вони себе вважають, то з них не залишиться жодного живого, — спробував пожартувати Арсен.

— Вони не доживуть, але залишаться їхні нащадки, які оцінять вашу мудрість. Тоді й з коханою дівчиною у тебе не буде проблем, — посміхнувся дід. — Добре запала дівчина в душу, одружуватися не збираєшся?

— Поки що ні, але дівчина й справді нічогенька, і не така, як усі, — признався Арсен. — Кажу ж, недавно посварились, я їй нагрубівив і тепер переживаю, бо мені дуже не вистачає її. Не знаю, чи це і є кохання, але ще ні з однією дівчиною мені не було так спокійно і легко.

Літературно-художнє видання

ФІАЛКО Ніна
Дві обручки
Роман

Керівник проекту *В. А. Тютюнник*
Відповідальний за випуск *О. В. Приходченко*
Художній редактор *В. О. Трубчанінов*
Технічний редактор *В. Г. Євлахов*
Коректор *М. Г. Беднік*

Підписано до друку 02.04.2019. Формат 84x108/32.
Друк офсетний. Гарнітура «Minion Pro». Ум. друк. арк. 17,64.
Наклад 5000 пр. Зам. № .

Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля»
Св. № ДК65 від 26.05.2000
61140, Харків-140, просп. Гагаріна, 20а
E-mail: cop@bookclub.ua

Віддруковано у ПрАТ «Білоцерківська книжкова фабрика»
Свідоцтво ДК № 5454 від 14.08.2017 р.
09117, м. Біла Церква, вул. Леся Курбаса, 4
Тел./Факс (0456) 39-17-40
E-mail: bc-book@ukr.net; сайт: <http://www.bc-book.com.ua>

- за телефонами довідкової служби
(050) 113-93-93 (МТС); (093)170-03-93 (life);
(067) 332-93-93 (Київстар); (057) 783-88-88

- на сайті Клубу: www.bookclub.ua
- у мережі фірмових магазинів
див. адреси на сайті Клубу або за QR-кодом

Надсилається безоплатний каталог

Запрошуємо до співпраці авторів

e-mail: publish@ksd.ua

**Запрошуємо до співпраці художників,
перекладачів, редакторів**

e-mail: editor@ksd.ua

**Для гуртових
клієнтів**

Харків

тел./факс +38(057)703-44-57

e-mail: trade@ksd.ua

Київ

тел./факс +38(067)575-27-55

e-mail: kyiv@ksd.ua

Фіалко Н.

Ф48 Дві оброчки : роман / Ніна Фіалко. — Харків : Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», 2019. — 336 с.

ISBN 978-617-12-6414-4

Мирослава — західнячка. Арсен — зі Східної України. Вони дуже різні, і стосунки їхні складаються непросто, та кохання, що долає всі перепони, поєднало їхні долі. Однак на заваді щастю молодят стало минуле. Бабуся Мирослави Ксеня й досі пам'ятає того енкавєєсівця, через якого загинула її подруга Марічка. І ось через стільки років виявляється, що його онук — коханий Мирослави.

Василь усе життя не може пробачити собі того, що зробив «на благо радянської батьківщини». Як і забути, що на його очах розстріляли єдиного друга за любов до «бандерівки».

Закляті вороги та їхні онуки. І кохання, яке не знає часу і кордонів...

УДК 821.161.2